

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

مدرسه علمیه حضرت زینب(س)

عنوان مقاله:

آثار ایمان از دیدگاه آیات و روایات

استاد مربوطه:

سرکار خانم مزیدی

نام پژوهشگر:

فاطمه خانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آثار ایمان از دیدگاه آیات و روایات

فاطمه خانی

طلبه سطح دو

چکیده:

انسان همواره در آرزوی دستیابی به سعادت و کمال بوده و ایمان راه رسیدن به این آرزوی دیرینه است. ایمان، اعتقاد و تصدیق وحدانیت و یگانگی خداوند و رسالت پیامبران او و اعتراف حقیقی به هر آنچه آنان از جانب خداوند متعال آورده اند و تصدیق روز جزا و بازگشت به سوی پروردگار می باشد.

ایمان معرفتی است شوق آفرین و حرکت بخش به حقیقت متعالی که نتیجه ی شناخت عقلانی پدید می آید و در اثر تجربه ی عملی رشد می کند و در گفتار و رفتار فرد تجلی می یابد.

مطمئناً ایمان با آن مقام والایی که دارد در قلب مومنین اثرات دنیوی و اخروی بسیاری دارد و روح و جان و حتی جسم آنان را سرشار از برکات خویش می نماید. اثراتی همچون خوش بینی، آرامش، شجاعت، محبویت در دل، خود یابی، واقع نگری، سلامت جسم و جان و هر آنچه که آدمی برای نیل به سعادت بدان نیازمند است.

انسان مانند بسیاری از موجودات دیگر، اجتماعی آفریده شده و زندگی او از دیر باز به صورت اجتماعی بوده است. آثار اجتماعی ایمان در فرد در تعامل با دیگران و جامعه بروز می یابد. گستراندن عدالت و برقراری نظم و انضباط و وحدت، احساس مسئولیت در برابر جامعه است. ایمان واقعی انسان را به تمام نیکی ها و خوبی ها سوق می دهد.

کلید واژه:

ایمان، خدا، انسان، آثار ایمان، سعادت، مومن، کمال

مقدمه:

یکی از ارکان زندگی بشر این است که به چیزی ایمان داشته باشد و به اصلی متکی باشد و چیزی را حقیقت بپندارد و در مقابل او تسلیم شود، البته امری که مورد علاقه و عقیده و ایمان انسان قرار می گیرد باید مافوق همه ی مقدسات و همه ی امور عالی و شریف باشد. به طوری که ایمان به او شامل ایمان به همه ی حقایق باشد.

همانطور که می دانیم انسان فطرتاً خداخواه و خداجو بوده و یک نوع تمایل و کشش به ماوراء طبیعت در خود احساس می کند. این نیاز یکی از عناصر اولیه و طبیعی روح انسان است.

حال اگر آدمی به ندای فطرت خود گوش فرا دهد متوجه می شود که ایمان به ذات یگانه خداوند متعال در بر دارنده ی همه حقایق است.

بدون شک، ایمان برای بشر یک سرمایه است. اما عواملی مانع از رسیدن انسان به این اصل حقیقی می شوند. عواملی مانند: توجه زیاد به لذایذ مادی، شهرت طلبی، ثروت طلبی، راحت طلبی.

بنابراین در این مقاله سعی شده است با بیان تعریفی از ایمان و رابطه آن با علم و عمل و تشریح قسمت نا چیزی از آثار ایمان چراغی هر چند کم فروغ بر سر راه حقیقت جویان بنهیم.

معنا و مفهوم ایمان:

ایمان در لغت به معنای «تسلیم توأم با اطمینان خاطر»¹ و گاهی اسم است «برای دین و شریعتی که حضرت محمد(ص) آن را آورده است و گاهی واژه ایمان بر سبیل مدح به کار می رود و مراد از آن اذعان و تصدیق نفس نسبت به حق است.»²

ایمان به خداوند متعال در عرف قرآنی عبارت است از «تصدیق به وحدانیت و یگانگی او و رسالت پیامبران او و تصدیق به روز جزا و بازگشت به سوی او و تصدیق و اعتراف حقیقی به هر آنچه آنان از جانب خداوند متعال آورده اند.»³

-در بسیاری از آیات با تعبیر گوناگون ایمان بالله ذکر شده است، نظر به اینکه می فرماید:

«إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ»⁴، «وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ»⁵

¹ قرشی. ج.1. ص.24
² راغب اصفهانی. 1385. 32
³ حسینی نجومی. 1388. 25
⁴ احقاف. 13
⁵ فصلت. 30

در این جا تصریح به کلمه ایمان شده و متعلق آن نیز «الله» ذکر شده است و در موارد بسیاری دیگر از قرآن «ایمان بالله و بالیوم الآخر» باهم ذکر شده است. «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ»⁶

در بعضی موارد ایمان به آنچه بر پیامبر و رسل نازل شده است مطرح گردیده: «و آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ»⁷، «لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ رُسُلِهِ»⁸ و در آیه ی «و لَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَ الْكِتَابِ وَ النَّبِيِّينَ»⁹ به لحاظ ذکر متعلقات ایمان از همه جامع تر است.

-بنابر این می توان گفت : منظور از ایمان در قرآن کریم، ایمان به سه اصل «توحید، نبوت، معاد» که اساسی ترین آن ها ایمان به الله خواهد بود که اگر جامع و کامل باشد، ایمان به دو اصل دیگر نیز تامین می کند؛ زیرا از آن جا که خداوند رب انسان است و به مقتضای ربوبیت خود باید او را هدایت کند و هدایت خدا نسبت به انسان بوسیله وحی بر پیامبر انجام می گیرد.¹⁰

ایمان به پیامبر ،ایمان به فرشته وحی که آورنده پیام الهی است نیز در بر دارد و ایمان به خدا و عدل او، ایمان به معاد و روز قیامت نیز هست.¹¹

-با وجود ذکر متعلق های مختلف ،می توان همه آن ها را به یک متعلق باز گرداند و گفت: متعلق ایمان، «خدا با جمیع صفات و لوازمش» می باشد.

روح همه ایمان ها به خدا باز می گردد و ایمان به سایر چیز هایی هم که ذکر شده در واقع از لوازم و آثار و پیامد های ایمان به خدا است.¹²

-اخبار متواتره ای که از رسول خدا و ائمه هدی صلوات الله علیهم وارد شده است ایمان را این گونه معرفی کرده اند: «ایمان اقرار است به زبان و اعتقاد است به خیان و عمل است به ارکان و افتال این خبر»¹³ و همچنین امیر المومنین در مورد ایمان می فرمایند: «ایمان، معرفت قلبی، بیان به زبان و پیاده کرده آن در زندگی است به صورت عیان.»¹⁴

بقره. 62.

7. محمد. 2.

حدید. 21.

بقره. 177.

مصابح یزدی (الف). ج. 1. 1389. صص 128-130.

10 (مصابح یزدی (ب). 1385. ص 149.

11 (مصابح یزدی (ب). 1385. ص 149.

12 مجلسی. 1385. ص 164.

13 نهج البلاغه. کلمات قصار. 277.

در این عالم خاکی انسان هایی هستند که هرگز تنور حرص او از گر نمی افتد، هرچه بیشتر پیدا می کنند باز بیشتر می خواهند و هرچه به او بدهند باز سیر نمی شود. اما اگر دنیا به او پشت کند و نعمت های او زائل گردد و شر و بدی و تنگدستی و فقر دامن او را بگیرد به کلی مانوس و نا امید می شود.

«وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيُوسُ قُنُوطٌ»⁵⁷

منظور از انسان در اینجا انسان تربیت یافته ای است که قلبش به نور معرفت الهی و ایمان پروردگار و احساس مسئولیت در روز جزا روشن نشده است.

انسان هایی که بر اثر جهان بینی های غلط در معدوده ی عالم ماده گرفتارند و روح بلندی که ماورای آن را ببیند و ارزش های والای انسانی را بنگرد ندارند.⁵⁸

در مقابل ،مردان حق و پیروان راستین مکتب انبیا آن چنان پر ظرفیت و پر مایه اند که نه روی آوردن نعمت ها آن ها را دگرگون می سازد و نه ادبار دنیا ضعیف و ناتوان و مانوس.

آن ها فلسفه ی تلخی ها و شیرینی های زندگی را به خود می دانند. آن ها می دانند که گاه تلخی ها زنگ بیدار باش است و شیرینی ها آزمایش و امتحان الهی.⁵⁹

آری یکی از مهم ترین آثار ایمان به خدا همان وسعت روح و بلندی افق فکر و شرح صدر و آمادگی مقابله با مشکلات و مصائب و مبارزه با هیجانات نا مطلوب نعمت ها است.

19-سلامت جسم و جان:

اثر دیگر ایمان سلامت جسم و جان است. حضرت علی(ع) در باره تقوا می فرماید: «دوای بیماری روحی و شفای امراض جسمانی شماس است.»⁶⁰

البته معلوم است که ایمان گرد و قرص و کپسول نیست، اثرش در سلامت جسم و جان وقتی فهمیده می شود که انسان بداند که آدم با ایمان روحی مطمئن ترو اعصابی آرام تر و قلبی سالم تر است. اگر دیگران به نوایی رسیدند از حسادت آتش نمی گیرد و حرص و بخل و طمع آتش به جانش نمی افکند ، ناراحتی عصبی او را به زخم معده و روده مبتلا نمی سازد، افراط در شهوت او را ضعیف و نا توان نمی کند، عمرش طولانی تر می شود.

آمار ها نشان می دهد که بیماری های روانی بیشتر در میان طبقه ای است که موهبت ایمان به خداو اعتقاد خالص به مبدا متعال بی بهره اند. ایمان حکم پیشگیری دارد.⁶¹

20-انضباط و نظم پذیری:

⁵⁷فصلت. 49

⁵⁸مکارم شیرازی. 1388. ج. 23. ص. 319

⁵⁹مکارم شیرازی. 1388. ج. 23. ص. 324

⁶⁰نهج البلاغه. خطبه 196

⁶¹داعی نژاد. 1389. ص. 53

اصولاً اسلام به معنای تسلیم در مقابل فرمان خدا و پیامبر است برخلاف تسلیم در مقابل هوا و هوس و یاد خدایان ساختگی. فرد مسلمان آن است که در تمام شئون زندگی تسلیم برنامه های الهی بوده و برخدا و پیامبر سبقت نگیرد.

قرآن در آغاز سوره حجرات به این اصل کلی اشاره می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدَّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» ای افراد با ایمان در هیچ موردی بر خدا و پیامبر سبقت نگیرید و از مخالفت خدا بپرهیزید. خداوند شنوا و داناست.

هدف آیه ایجاد روحیه ی انضباط اسلامی، در همه ی افراد با ایمان است. انضباطی که آنان را از هر نوع تقدم و پیشی گرفتن بر خدا و پیامبر وی باز می دارد و ایجاد هر نوع تردید و دو دلی در دستورات جلوگیری کند.⁶²

این نظم و انضباط مایه ی ترقی و پیشرفت و سبب بهره گیری از توانمندی های جامعه است.

21- اتحاد و اتفاق و همبستگی:

اگر ما در هر مسئله ای از مسائل اجتماعی شک و تردید داریم ولی درباره ی لزوم اتحاد و همبستگی یک اجتماع و منافع سرشار آن شک و تردید به خود راه نمی دهیم و هرگز در جهان کسی را پیدا نمی کنیم که بگوید: پراکندگی و دودستگی خوب و سودمند است و اتحاد و اتفاق بد و مضر می باشد.

امروزه گروهی از جامعه شناسان معتقدند که عواملی به نام های نژاد و زبان و وحدت عناصر سازنده ملیت و وحدت ملت ها ست، اما غافل از اینکه اجتماعی که افراد آن دارای عقاید گوناگون و خواست های متفاوت هست و هر کدام برای خود ایده و فکری دارند چگونه می توانند به صورت یک ملت واحد همبستگی کامل در میان آن ها حکم فرما شود؟⁶³

اینجاست که پیشوایان بزرگ بشر که از مکتب وحی الهام می گیرند اساس ملیت را در فکر و عقیده دانسته و افراد آن اجتماع را که نظر عقیده و طرز تفکر وحدت نظر دارند برادر یکدیگر خوانده اند و جمله ی « إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ »⁶⁴ شمار آن ها در این قسمت تشکیل می دهد.

همانطور خداوند در قرآن می فرماید: « ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَ رَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ »⁶⁵

⁶² سبحانی. 1391. ص 171

⁶³ سبحانی (ب). 1382. ص 21

⁶⁴ حجرات. 10.

⁶⁵ زمر. 29.

نتیجه گیری:

با توجه به آنچه در این مقاله آمده است می توان نتیجه گرفت که منظور از ایمان، تصدیق به وحدانیت و یگانگی خداوند متعال و رسالت پیامبران و اعتراف به هر آنچه آنان از جانب خداوند متعال آورده اند و تصدیق روز جزا و بازگشت به سوی او می باشد. به طور خلاصه ایمان به اصل توحید، نبوت و معاد را می توان تعریف جامع ایمان دانست.

برای اینکه ایمان بوجود بیاید حتما باید نوعی آگاهی و علم وجود داشته باشد زیرا انسان نمی تواند به چیزی که نسبت به آن کاملا جاهل است ایمان بیاورد ولی به صورت قطعی نمی توان گفت: که هرکس به چیزی که علم دارد ایمان به آن نیز داشته باشد. آن چه که باعث رفعت ایمان می شود عمل صالح است زیرا عمل صالح چیزی که جوهرش با ایمان سنخیت دارد؛ جوهر عمل صالح توجه به خداست.

هرگاه ایمان با علم و عمل همراه گشت اثرات چشمگیری بر جسم و جان و روح آدمی می گذارد و او را به خوشبختی در دنیا و آخرت خواهد رساند. اثراتی همچون آرامش، وسعت روح، شجاعت، واقع نگری، خود یابی، هدایت، پاداش های عظیم اخروی و غیره و اثرات اجتماعی این موهبت الهی امانت داری، مسئولیت پذیری، ایجاد همبستگی و نظم پذیری را می توان نام برد.

حال چند راهکار برای تقویت ایمان:

اول اینکه تمسک جستن به خداوند، از او بخواهیم ما را با این نور حقیقت آشنا کند و هر لحظه قلوب ما را از انوار هدایت منور کند.

دوم: تحصیل علم در زمینه متعلقات ایمان، یعنی علم به خدا، علم به پیامبران، علم به قیامت و علم به ب و خوب.

هر چه شناختمان نسبت به پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار بیشتر شود ایمانمان بیشتر خواهد شد. گاهی تجربه کرده ایم که اگر کرامتی از یکی از اولیای خدا ببینیم یا آن را از طریقی یقین آور بشنویم متوجه می شویم که گویا نورانیتمان بیشتر می شود و گرایشمان به انجام کار های خیر و پیمودن مسیر کمال بیشتر می شود. سپس نسبت به مواردی که به آن ها شناخت پیدا کردیم، باید با توجه بیشتری باشد؛ فایده معرفتی زنده و آگاهانه باشد.

سوم: برای تقویت ایمان باید سعی کنیم اسب چموش دل و نفس را مهار کنیم و با رام کردن آن، اجازه ندهیم ما را به هرجا که می خواهد بکشد. برای اینکه کسی بتواند خواسته های نفس را تعدیل نماید باید از برنامه های ساده شروع کند و به تدریج پیش برود تا مرحله به مرحله اشتیاق و رغبت نفس را به تسلیم در برابر خدا و حقیقت بیشتر کند و دیگر اینکه توجه داشتن به سنت خدا که اگر کسی در مسیر هدایت گام بردارد خدا او را مدد می رساند و هدایتش می کند. این خود یک انگیزه قوی برای حرکت به سوی حقیقت است.

چهارم: یکی دیگر از چیزهایی که موجب ازدیاد ایمان و تقویت آن می شود گوش دادن به آیت الهی و قرآن است. کسانی که روحشان آمادگی پذیرش حقیقت و تسلیم در برابر خداوند را دارد و ایمانشان سطحی نیست با شنیدن آیات قرآن ایمانشان زیاد می شود.

در پایان آرزومندیم که این مقاله چراغ راهی برای حقیقت جویان واقع شود و از خداوند کریم می خواهیم که نور ایمان حقیقی را به قلبانمان بتاباند و لحظه به لحظه به تواضع و خشوعمان در برابر خود بیفزاید.

«انشا الله»

فهرست منابع:

- 1- قرآن کریم
- 2- نهج البلاغه
- 3- اصفهانی. حسین بن محمد راغب. مفردات. ترجمه مصطفی رحیمی نیا. سبحان. تهران. 1385
- 4- سبحانی. جعفر. ایمان و آثار سازنده آن. چاپ چهارم. موسسه امام صادق. قم. 1391
- 5- سبحانی. جعفر. الهیات و معارف اسلامی. موسسه امام صادق. قم. 1382
- 6- حر عاملی. محمد بن حسن. وسائل الشیعه. تحقیق عبد الرحیم ربانی شیرازی. موسسه دار الحیاء التراث. 1991 میلادی
- 7- حسینی نجومی. سید مرتضی. نسیم ایمان. به اهتمام ناصر الدین انصاری قمی. موسسه بوستان کتاب. قم. 1388
- 8- دستغیب. سید عبد الحسین. ایمان. موسسه انتشارات کاوه. قم. 1362
- 9- دستغیب. سید عبد الحسین. معارفی از قرآن تفسیر سوره حدید. انتشارات فقیه. تهران. 1361
- 10- قرشی. علی اکبر. قاموس قرآن. جلد 1. دارالکتب الاسلامیه. تهران. 1352
- 11- مجلسی. محمد تقی. 375 نکته عرفانی، اخلاقی، حدیثی. به کوشش رضا استادی. انتشارات برگزیده. قم. 1385
- 12- محمدی ری شهری. محمد. میزان الحکمه. ج 1. ترجمه رضا شیخی. دار الحدیث. قم. 1385
- 13- مصباح یزدی. محمد تقی. اخلاق در قرآن (مشکات). ج 1. موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی. چاپ سوم. قم. 1389
- 14- مصباح یزدی. محمد تقی. آیین پرواز. ج 1. تلخیص جواد محدثی. موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی. قم. 1385
- 15- مطهری. مرتضی. بیست گفتار. انتشارات صدرا. چاپ 33. تهران. 1389
- 16- مطهری. مرتضی. انسان و ایمان. ج 1. انتشارات صدرا. چاپ 35. تهران. 1388
- 17- مکارم شیرازی. ناصر. جمعی از دانشمندان. تفسیر نمونه. جلد های 20-21-12. دار الکتب الاسلامیه. تهران. 1386
- 18- مکارم شیرازی. ناصر. مشکات هدایت. ج 1. موسسه امام علی بن ابی طالب (ع). قم. 1387